

390 DE ANI DE LA MOARTEA LUI MIHAI VITEAZUL

Noi mărturii documentare din arhivele poloneze referitoare la relațiile lui Mihai Viteazul cu Polonia

VASILE MATEI

Direcția Generală a Arhivelor Statului deține un număr destul de mare de documente referitoare la activitatea marelui domn român Mihai Viteazul, depistat în arhivele și bibliotecile din Polonia. Multe dintre acestea au fost descoperite, publicate și folosite în lucrările lor încă înainte de război de oameni de știință români ca : N. Iorga, P. P. Panaitescu, I. Corfus și alții¹.

O mare importanță pentru studierea relațiilor dintre România și Polonia, pe o perioadă lungă de timp, cât și pentru cercetarea relațiilor dintre Polonia și țările române la cumpăna veacurilor al XVI-lea și al XVII-lea prezintă fondul numit „Libri Legationum”, deținut de Arhivum akt dawnych (Arhiva actelor vechi) din Varșovia. Aceasta este denumirea dată registrelor cancelariei regale, în care se copiau documente referitoare la activitatea diplomatică a statului polon, în special copii după tratatele și înțelegerile dintre Polonia și statele cu care aceasta avea relații, diverse instrucțiuni date solilor polonezi care urmau să ducă tratative cu reprezentanții puterilor străine, scrisori primite și emise de rege și alte personalități politice ale țării etc. Trebuie subliniat faptul că „Libri Legationum” cuprindeau în principal copii după documentele arătate mai sus, însă conform opiniilor unor cercetători de prestigiu, este vorba de copii fidele, care dau un mare coeficient de siguranță lucrărilor de cercetare bazate pe aceste documente². Datorită acestui fapt, ele suplinesc într-o măsură destul de mare lipsa originalilor, unele răspândite prin diverse alte fonduri, altele care, probabil, nu vor mai fi depistate niciodată.

Multe dintre documentele cuprinse în „Libri Legationum” sînt scrisori, tratate sau instrucțiuni date solilor poloni care urmau să meargă în Moldova, Țara Românească sau Transilvania, apoi în Imperiul otoman, la tătarii din Crimeea și cazaci. Ele constituie deci documente importante pentru cercetarea istorică din țara noastră, fiind o sursă însemnată de informații, care ne interesează în mod nemijlocit. Documente referitoare la activitatea lui Mihai Viteazul există și în alte fonduri ale arhivelor poloneze ca de exemplu: „Corespondența lui J. Zamoyski”, însă „Libri Legationum” prezintă

¹ Hurmuzachi, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XII, ed. N. Iorga („Acte relative la războaiele și cuceririle lui Mihai vodă Viteazul”), București, 1903; N. Iorga, *Istoria lui Mihai Viteazul*, vol. I—II, București, 1935; P. P. Panaitescu, *Mihai Viteazul*, București, 1936; Ilic Corfus, *Mihai Viteazul și polonii. Cu documente inedite în anexă*, București, 1936; Ion I. Nistor, *Tratatul lui Mihai Viteazul cu Polonia*, în „Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii istorice”, seria III, tom. XVI (1934—1935), p. 59—69; Idem, *Campania lui Mihai Viteazul în Pocuția*, ibidem, tom. XXVI (1943—1944), p. 29—57.

² Ion I. Nistor, *Tratatul lui Mihai Viteazul...*, p. 59—60.

avantajul de a le cuprinde mai grupat și într-un număr mai mare, sporind astfel eficiența muncii de cercetare.

Pentru a înțelege motivația deciziilor politice ale lui Mihai Viteazul este necesar să facem o scurtă prezentare a situației politice europene la sfârșitul secolului al XVI-lea, perioadă plină de frământări și rivalități între marile puteri ale timpului, în care erau angrenate — cu sau fără voia lor — și statele mai mici care erau nevoite să oscileze neconținut între diversele influențe și presiuni ce se exercitau asupra lor.

La sfârșitul secolului al XVI-lea, Imperiul otoman, principala putere europeană a timpului, se afla din nou în ofensivă, amenințând, în primul rând, statele din imediata lui apropiere: Principatele Române, Ungaria, Imperiul Roman de națiune germană și Polonia. Tot acestea erau statele care trebuiau deci să împiedice, prin acțiunile lor politice și armate, planurile de expansiune ale sultanului. Din păcate însă, aceste țări n-au făcut front comun împotriva dușmanului lor principal, datorită contradicțiilor și intereselor divergente de care erau animate și care împietau asupra înțelegerii dintre ele.

Una dintre cauzele principale ale lipsei de coeziune dintre statele europene o constituiau divergențele dintre Imperiul Roman de națiune germană și Polonă, care nu numai că erau direct interesate în lupta împotriva expansiunii otomane, dar ar fi avut forța și mijloacele necesare pentru a duce această luptă. Animizitatea reciprocă dintre cele două state se accentuase vizibil în timpul domniei regelui polon Stefan Báthory, și luase o și mai mare amploare după moartea acestuia, când printre candidații la tronul Poloniei figura și arhiducele Maximilian, fratele împăratului. Acesta a fost ales rege de către partida Zborowscy-lor, dușmanii înverșunați ai cancelarului și mareșelului hatman polon Jan Zamoyski. Maximilian intră chiar în Polonia pentru a-și ocupa tronul, însă Zamoyski s-a opus, reușind în cele din urmă să-l respingă, impunându-și candidatul său, Sigismund III Wasa, fiul și moștenitorul regelui Ioan III al Suediei. Nu trebuie uitat faptul că Jan Zamoyski, cel mai important om politic al statului polon, primul sfetnic al regelui, investit cu puteri cvasidepline și avînd o influență care o întrecea chiar pe cea a regelui, a avut o atitudine constant anti-habsburgică.

Nici relațiile Poloniei cu Rusia nu erau mai bune. Între cele două țări exista o veche rivalitate datorată dorinței reciproce de lărgire a teritoriului propriu în defavoarea statului vecin. Această conjunctură nu prea favorabilă Poloniei a determinat o strîngere a legăturilor dintre Moscova și Praga, legături cu un vădit caracter antipolon.

În acest timp Țara Românească, Moldova și Transilvania se aflau sub suzeranitate otomană. Era însă o formă de vasalitate destul de largă, mergînd, în unele domenii, pînă la autonomie. Există chiar și un avantaj al acestei situații de atîrnare față de Poartă, constînd în faptul că țările respective erau apărate de tendințele agresive ale marilor state creștine vecine.

Anul 1593 constituie începutul unui nou șir de războaie dintre Imperiul otoman și Habsburgi. Odată cu izbucnirea ostilităților au loc încercări de înjghebare ale unei alianțe între statele creștine, în scopul creării unei cruciade antiotomane. Polonia n-a putut fi atrasă la această acțiune din mai multe cauze. În afara rivalității cu habsburgii, ceea ce s-a arătat mai sus, Polonia avea și mari dificultăți cu cazacii de la Praguri, elemente foarte greu de stăpînit. Nobilimea nu era nici ea dispusă să plătească impozitele necesare

războiului, din moment ce țara nu era direct amenințată. În sfârșit, o ultimă (dar nu și cea mai importantă) cauză o constituiau divergențele dintre Polonia și Imperiul Romano-German, rezultate din tendințele lor de dominație asupra țărilor române, teritorii pe care ambele puteri le considerau drept zone proprii de influență și unde se socoteau îndrituite să intervină cu toate mijloacele pentru a-și apăra supremația.

Mihai Viteazul, care de la începutul domniei a ales calea luptei antiotomane, remarcându-se în toată Europa ca cel mai eminent luptător al creștinătății împotriva semilunii, prin însăși această orientare a venit în contradicție cu tendințele politice poloneze. Devenind vasal al lui Rudolf al II-lea, a devenit și mai puțin agresat de către polonezi. Aceste divergențe au atins un punct culminant când Mihai, intrând în Moldova și alungind pe Ieremia Movilă, omul credincios al polonezilor, a devenit dușman pe față al acestora. Intenția lui Mihai de a cuceri Polonia, poate supralicitată de unii istorici, nu mai puțin însă reală, a creat situația în care polonezii vedeau în Mihai Vodă pe inamicul lor cel mai redutabil, pentru înfrângerea căruia nu trebuia preocupat nici un efort. Iată deci câteva momente ale relațiilor dintre Mihai, reprezentatul cel mai de seamă al neamului românesc din acea epocă, și Polonia, care era faptic condusă de Jan Zamoyski, om politic și luptător, el însuși personalitate remarcabilă a epocii³.

Dobindirea Transilvaniei de către Mihai Viteazul îl neliniștește foarte mult pe Ieremia Movilă. Acesta trimite scrisori succesive atât regelui Poloniei cât și cancelarului Zamoyski, anunțându-i despre intrarea lui Mihai în Transilvania și pericolul care-l pîndește din partea acestuia, cerind ajutoare pentru a se putea opune unui eventual atac. Astfel, în scrisoarea din 5 noiembrie 1599 scrisă în tabăra de lângă Roman, el îl anunță pe Zamoyski despre lupta dată lângă Sibiu, care s-a soldat cu înfrângerea armatei transilvănene⁴. Într-o altă scrisoare emisă în Suceava, la 19 februarie 1600, anunță că este foarte vigilent și că își ține oastea pregătită de luptă⁵. Apoi, la 6 mai 1600, scrie din nou cancelarului, anunțându-l că oamenii lui Mihai au început să treacă granița Moldovei, rugînd să i se trimită ajutor grabnic⁶. Cu trei zile înainte, adică la 3 mai, anunțase că o parte din oastea lui Mihai s-a strîns la Brașov. Acesta va sosi și el în curînd acolo cu cîteva zeci de tunuri, intenționînd să-și împartă armata în trei părți pentru a ataca Moldova. Prima oaste urma să înainteze în direcția Iașului, a doua, care avea în frunte pe însuși domnul, urma să țină cursul Trotușului, iar a treia, cursul Ceremușului. Ieremia Movilă roagă pe Zamoyski ca, în cazul în care nu va putea să-i vină personal în ajutor, să-l trimită pe hatmanul de cîmp, care să se apropie de granița țării pentru a

³ Jan Zamoyski (1542—1605), vicecancelar al Coroanei din 1576, cancelar al coroanei din 1581, rector al Universității din Padua. După întoarcerea în țară, secretar al regelui. Și-a adus contribuția la alegerea ca rege a lui Henryk Walezy (Henri de Valois) și apoi a lui Ștefan Băthory. A fost consilier principal al lui Băthory. În anii 1580—1581 s-a remarcat în războiul cu Moscova. A avut, de asemenea, o importantă contribuție la alegerea ca rege a lui Sigismund III Wasa, cu care în cele din urmă, a intrat în conflict, din cauza, politicii prohabsburgice a acestuia. A impus supremația Poloniei asupra Moldovei și Țării Românești. În 1602 a cucerit întreaga Livonie. Protector al umanismului, a înființat Academia din Zamość.

⁴ Arh. St. Buc., colecția Microfilme Polonia, rola 2, c. 122—123.

⁵ Ibidem, c. 124—125.

⁶ Ibidem, c. 126—129.

putea interveni cât mai rapid ⁷. La 22 mai, Ieremia Movilă se afla la Hotin de unde îl informează pe cancelar asupra faptului că Mihai se îndreaptă spre Suceava, lăsînd la Hotin 2.000 de pedestrași și 200 de călăreți ⁸.

O caracteristică a scrisorilor trimise Ieremia Movilă lui Zamoyski în această perioadă o constituie faptul că ele sînt foarte scurte, aproape telegrafice, în toate repetînd cereri de ajutor. Aceste amănunte sînt semnificative pentru panica de care era cuprins domnul moldovean în fața faimei războinică a domnului muntean. Rezultă de asemenea, destul de clar și țereza lui permanentă că, fără un substanțial ajutor polonez, el nu va fi în stare să-î țină piept lui Mihai, ceea ce mai tîrziu s-a și confirmat pe cîmpul de luptă, unde oastea moldoveană a avut o comportare pasivă, lăsînd inițiativa pe seama muntenilor.

După cum am arătat, regele Poloniei este sesizat în numeroase rînduri de intenția voievodului muntean de a cuprinde Moldova. În scopul îndepărtării lui Mihai de la această intenție are loc un schimb de scrisori între rege și domn. Astfel, într-una din scrisorile lui Sigismund III Wasa către Mihai, acesta îi amintește că Moldova și Ieremia Movilă se află sub apărarea și protecția sa. Ține mult ca acest pămînt să nu fie tulburat. I se aduc vești că Mihai, după dobîndirea Transilvaniei, intenționează să ia în stăpînire și Moldova. În încheiere, îi atrage atenția să renunțe la acest gînd, întrucît nu întotdeauna lucrările se termină la fel de bine ⁹.

Mihai răspunde acestei scrisori, arătînd că a primit pe Krzyniecki și Taranowski, cei doi trimiși ai regelui, care au transmis dorința suveranului lor de a nu intra în Moldova. El însă nu intenționează de fel să înfăptuiască acest lucru, regele fiind informat greșit de către Ieremia Movilă, care însă nu va putea aduce dovezi în sprijinul afirmațiilor sale. Tot din cauza pîrilor lui Ieremia, a fost nevoit să ocupe și Transilvania... Ieremia Movilă, avînd cu noi pricina mai sus amintită, a ridicat împotriva noastră mai întii turcul, apoi pe defunctul Andrei Báthory (cu care am avut legămînt să luptăm totdeauna împreună împotriva dușmanului sfîntei cruci), de asemenea și pe domnul hatman al Coroanei Maieștății Voastre Regale. Aceștia toți împreună s-au străduit din răspuțeri ca să mă dea viu în mîinile turcului. Astfel, că noi, fiind înconjurați din toate părțile, de acei care s-au așezat pe gitul nostru, ne-am dus încotro am jurat cu soția, copiii și cu ceilalți, crezînd în dreptatea Domnului. Îl rog pe Dumnezeu să-l pedepsească pe acela care a fost cauza lucrurilor acestea... ¹⁰

Din această scrisoare, se poate deja citi printre rînduri, dorința lui Mihai de a intra în Moldova pentru a-l pedepsi pe acel care i-a pricinuit atîtea necazuri. Mihai deși jură că nu s-a atins și nici nu se va atinge de Moldova, o va face, renunțînd la ajutorul puterii divine pe care a invocat-o.

După ocuparea Moldovei, Mihai încearcă să se scuze, prezentîndu-și în continuare acțiunea ca pe o măsură de autoapărare, adăugînd la argumentele aduse în scrisoarea precedentă și altele, printre care faptul că Ieremia Movilă l-a primit și adăpostit în Moldova pe Sigismund Báthory, dușmanul comun al

⁷ Ibidem, c. 130—131.

⁸ Ilie Corfus, *Mihai Viteazul și polonii...*, p. 288—289.

⁹ Arh. St. Buc., colecția Microfilme Polonia, rola 6, c. 561—562. Vezi și Ilie Corfus, *Correspondență inedită asupra relațiilor între Mihai Viteazul și Polonia*, în „Codrii Cosminului”, IX, Cernăuți, 1935, p. 32—33.

¹⁰ Arh. St. Buc., colecția Microfilme Polonia, rola 6, c. 561—562.

domnului Țării Românești și al regelui Poloniei. De asemenea, Ieremia a uneltit cu turcii și tătarii pentru a-și pune fratele, pe Simion, în scaunul Țării Românești. În continuare el spune: „Am intrat pe pământul Moldovei nu pentru altceva, ci numai pentru a fi sluga Măiestății Voastre”¹¹. El roagă apoi să i se permită să trimită doi soli la Seimul polonez ce va avea loc în curînd pentru a-și apăra cauza.

Sigismund III Wasa, în scrisorile sale către domn, arată că nu este de acord cu argumentele acestuia, căutînd să le demonstreze netemeinicia. El i-a atras în repetate rînduri atenția lui Ieremia Movilă să nu facă nimic din ceea ce ar putea să prejudicieze relațiile sale cu Mihai, iar acesta din urmă, chiar dacă ar fi avut nemulțumiri trebuia să apeleze la arbitrajul regelui. Sigismund îi cere lui Mihai să părăsească Moldova, stat aflat sub protecția sa, și să predea cetățile oamenilor săi¹².

Tot în anul 1600, Sigismund III Wasa, trimite pe solul său Andrei Taranowski, care vine la Brașov, unde duce tratative cu Mihai în vederea încheierii unui tratat de alianță între rege și domn. S-a păstrat un proiect de tratat, care evidențiază multe din intențiile domnului român. Între altele, în cadrul obligațiilor pe care și le ia Mihai, citim următoarele:

„Împotriva oricărui dușman al Coroanei Poloniei și al Marelui Ducat Lituanian va pune 3500 oameni călări și pedestri tot atîția, și va întreține pe acești oameni pe socoteala sa atîta timp, pînă se va sfîrși războiul. Fără voia și sfatul Măiestății Sale regelui nu va intra în legături cu nici un domn fie el creștin sau păgîn. Voievodatele Transilvaniei, Țara Românească, Țara Moldovenească alias Moldova și toate celelalte țări ce le-a luat cu putere și sabia sa va trebui să le unească cu voievodatele de mai sus și să le dea Coroanei Poloniei. Tot astfel Chilia, Cetatea Albă, Oeacovul, și Ismailul, îndată ce le va fi cucerit de la turci, pe cheltuiala sa, va trebui să le dea deopotrivă Coroanei Polone”¹³.

Din acest pasaj rezultă clar ideea domnului de a uni sub sceptrul său cele trei țări române: Muntenia, Transilvania și Moldova. Este, de asemenea, evident faptul că acțiunea lui Mihai poate fi socotită ca un act deliberat, gîndit din vreme. Acest document infirmă în mare parte concepția conform căreia unirea celor trei țări s-ar fi făcut numai sub presiunea evenimentelor, fără un plan conceput anterior. În această lumină, actul unirii celor trei provincii românești ne apare ca un rezultat al gîndirii politice a domnului român.

Pretențiile Poloniei la supremația asupra Moldovei erau contracarate constant de către Poartă. În anii premergători cuprinderii Moldovei de către Mihai Viteazul cît și după aceea, a avut loc un viu dialog diplomatic între Imperiul otoman și Polonia, prin care fiecare dintre părți încerca să obțină o recunoaștere a drepturilor sale asupra Moldovei. Astfel, în instrucțiunile date solului Halicki, care urma să meargă la Poarta pentru tratative, citim următoarele: „Poporul turc este lacom de state și nesățul, aruncîndu-și ochii și asupra pământului moldovean, care a fost sub puterea și suseranitatea regilor polonezi, iar cînd regele Poloniei a avut război într-o parte cu nemții în Prusia, iar în cealaltă cu Moscova, antecesorul sultanului a intrat în el (în

¹¹ Ibidem, c. 562—563.

¹² Ibidem, c. 565—567.

¹³ Ibidem, c. 569—571. Vezi și Ion I. Nistor, *Tratatulele lui Mihai Viteazul...*, p. 63—64.

Moldova). Noi avem lăzi pline cu privilegiile vechi și dovezi de vasalitate ale Moldovei. Dar apoi regele Cazimir, fiind ocupat cu războaiele, a permis voievodului moldovean să dea tribut sultanului Turciei 2.000 de zloți roșii pentru ca să aibă pace. După aceea însă domniile au fost numiți de poloni, însă la urmă au început s-o cumpere tilharii dușmani, după care acest pământ a ajuns în paragină și din această decădere, când a fost ocupată de tilharul acela de țigan, l-am salvat noi și l-am liniștit după cearta care a durat un an întreg, după ce dușmanii Aron și Răzvan la urmă au îndrăznit să cucerească Tighina și Cetatea Albă, supărând alți vecini. Casa osmană este foarte înțeleaptă și nu este o noutate pentru ea că statele marilor monarhi ca Alexandru și românii, nu numai că inapoiu pământul prietenilor lor, care aveau dreptate, dar chiar îl dăruiau de-a dreptul. Să arate deci împăratul lumii că prietenii săi se află la astfel de preț și să ne lase nouă acest pământ, după această slavă și pildă tot vor recunoaște că este un domn sincer, prieten scump, iar fiecare va căuta prietenia sa, iar prin aceasta va fi și mai puternic și mai slăvit. . . . ”.

În continuare se dau instrucțiuni, ca, în cazul în care turcii nu vor fi de acord cu aceste cerințe maxime, să se obțină totuși de la ei ca Moldova să nu fie transformată în pašalic, iar în ea să domnească un creștin numit de Polonia, care să plătească atât haraci cât a plătit Alexandru lui Soliman, deoarece pământul este stors și pustiit de atâtea dări și războaie. Moldova să se afle sub protecția ambelor state, pentru a nu mai permite ungarilor și cazacilor să o jefuiască.¹⁴

Unui alt sol, lui Jan Szczesny Herburt, care urma să continue tratativele începute de Halicki, i se specifică din nou, în instrucțiunile primite, dorința regelui Sigismund III Wasa ca domnul Moldovei să fie numit de Polonia, așa cum au procedat și ceilalți regi poloni, și ca haraciul plătit Porții să nu fie mai mare decât cel din vremea lui Soliman.

În anul 1601, creîndu-se o nouă situație a celor două țări românești, în urma morții lui Mihai și a expediției victorioase a cancelarului Zamoyski în Moldova și Țara Românească, pretențiile poloneze asupra acestor țări sînt mai mari și mai hotărîte. Regele Sigismund III Wasa trimite la Poartă pe Cristofor Kochanowski, căruia îi dă a ple instrucțiuni dintre care o mare parte se referă la țările dunărene. În afara argumentelor mai vechi legate de tradiția suzeranității poloneze asupra Moldovei, cit și a acelora referitoare la contribuția polonezilor la înlăturarea domnitorilor Aron și Răzvan, apar altele noi în care se subliniază ajutorul pe care Polonia l-a dat Imperiului otoman prin înlăturarea lui Mihai, care timp de cîțiva ani a pricinuit mari dificultăți Porții: „... Va arăta și faptul că Mihai și Aron împotriva tatălui împăratului turcesc au făcut război, producînd multă încurcătură, au fost cucerite cetăți turcești și capturați oameni; s-au întimplat tilhării, în timpul vieții defunctului, asupra neguțătorilor atât din statele Împăratului cât și din cele ale noastre, luîndu-li-se averea și fiind omorîți. Nu am suportat aceasta și cînd Împăratul era ocupat cu alte războaie, am trimis armata noastră în Moldova. . . . ”¹⁵

„A venit apoi Mihai și a chinuit și mai tare acest pământ. Pe Ieremia l-a gonit pînă la Hotin, ultima cetate moldovenească. În Podolia și Pocuția a jefuit cîteva moșii ale noastre și ale supușilor noștri, oameni nobili. Noi, deși aveam și în altă parte dușmani, am trimis totuși imediat oaste puternică, care

¹⁴ Arh. St. Buc., colecția Microfilme Polonia, rola 6, c. 485—490.

¹⁵ Ibidem, c. 498—499.

nu numai că a eliberat Moldova de sub tirania lui Mihai, a acestui dușman care timp de opt ani a supărat țările Împăratului turcesc și omorându-l pe voievodul Transilvaniei a ocupat-o și pe aceasta, și nu numai atât, dar a luat și <sculpturile> celorlalți monarhi cu el în Țara Românească. Armata noastră urmărindu-l pînă într-un loc bine întărit, între munți, ape și păduri l-a lovit cuprinzîndu-i tabăra și tunurile. . . .”

În continuare, plecînd de la această argumentație, se cere ca Moldova să fie cedată Poloniei, invocîndu-se marile pilde ale antichității. Tot acest document mai cuprinde și o indicație suplimentară, în care se spune: „solul nostru va face toate diligențele necesare în tratative pentru ca să ni se cedeze cu totul pămîntul Moldovei. Dacă lucrurile n-ar putea fi aduse pînă acolo, atunci haraciul sau darea, care o dau Împăratului turcesc să ne fie cedat nouă pe vecie, ca să fie al Coroanei. Dacă și la aceasta se vor opune, să se ajungă ca pentru 30 sau 40 de ani să se obțină. În cele din urmă să se oprească tirgiala la aceasta”¹⁶.

După cuprinderea Moldovei, care fu alipită celorlalte două provincii aflate sub stăpînirea sa, Mihai încearcă să înjghebeze un sistem de alianțe, care să asigure durabilitatea acestor realizări. Trebuie subliniat faptul că, în noua situație creată, dușmanul cel mai de temut al lui Mihai era Polonia, care nu putea să-i ierte domnului român faptul că a deposedat-o de un teritoriu foarte important din punct de vedere economic — căci dările Moldovei către Coroană erau destul de apreciable; comercial — căci prin Moldova treceau drumurile de tranzit ale neguțătorilor polonezi care mergeau în Orient; și mai ales politic — deoarece Moldova constituia un stat tampon între cele două puteri și de aici se puteau contracara mai ușor eventualele intenții agresive ale Imperiului otoman față de Polonia.

Mihai încearcă să atragă de partea sa pe cazaci, tătari și ruși, ale căror relații cu Polonia se caracterizau printr-o mare instabilitate. El avea mulți partizani chiar în Polonia, mai ales în rîndurile nobilimii tutene ortodoxe, nemulțumite de actul unirii bisericii ortodoxe poloneze cu Roma, proclamate în sinodul de la Brzesc (1596). Din documentele avute la dispoziție rezultă că conducătorii Poloniei cunoșteau intențiile lui Mihai și încercau, prin măsurile luate, să se opună alianțelor preconizate de Mihai. Trebuie însă avut în vedere că în această perioadă au circulat și destule documente falsificate, emise, în special, din cancelaria lui Zamoyski, care în acest fel se străduia să mărească panica existentă în Polonia, exagerînd pericolele ce amenințau Coroana din partea lui Mihai, pentru a-l determina pe rege și șleahța să ia măsuri mai energice în vederea pregătirii expediției în Moldova și Țara Românească proiectate de el. Un astfel de document, probabil falsificat, este și scrisoarea lui Mihai către sangeac-beiul Tighinei, în care acesta spune direct că voința lui nu este numai de a cuceri Moldova, dar și pămîntul leșesc. În acest scop a cerut o parte din oastea sultanului și speră că va sosi ajutor și din partea marelui ban. Ibrahim Pașa i-a promis că va obține pentru el de la sultan coroana Poloniei, iar Transilvania va fi acordată fiului său. Moldova și Țara Românească vor fi transformate în pașalîcuri¹⁷.

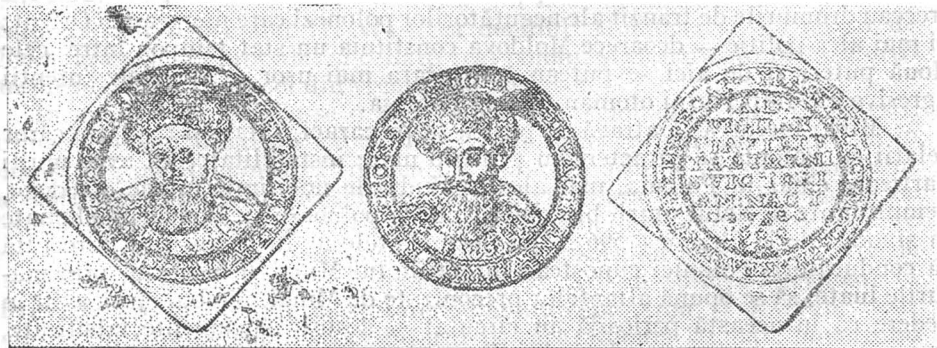
¹⁶ Ibidem, c. 501—506. Vezi și Ilie Corfus, *Correspondență incendiată*..., p. 56—64.

¹⁷ Arh. St. Buc., colecția Microfilme Polonia, rola 6, c. 596—597.

În scopul de a tătona pe tătari asupra relațiilor acestora cu Mihai, Sigismund III Wasa scrie diferiților fruntași tătari. Astfel, în scrisoarea către han se spune: „... Am avut dorința ca să trimitem la tine solul nostru mare, dar acum, de cînd cu tulburarea pămîntului Moldovei de către Mihai, drumurile sînt grele și periculoase. Cu toată această ceartă, am avut să trimitem prin acest curier scrisoarea noastră împotriva lui Mihai, care se laudă cu faptul că i-ai promis ajutor împotriva noastră. Ceea ce noi nu credem, fiind siguri că ești constant în credință și îți ții cu adevărat promisiunile și jurămintele, dar cum fiecare domn trebuie să știe totul și nu să presupună, trimitem la tine cu această scrisoare, ca prin acest curier să ne dezvălui gîndul tău¹⁸...”.

Un document edificator asupra încercărilor lui Mihai de a-și crea alianțe împotriva polonezilor, cit și asupra încercărilor acestora de a le destrăma, îl constituie instrucțiunile date de rege solului său Adrian Rembowski, care urma să meargă la Poartă pentru tratative cu sultanul.

Sigismund III consideră că aprobarea dată de sultan cuceririi Transilvaniei și mai ales a Moldovei, vine în contradicție cu tratatele de pace de curînd încheiate între Polonia și Imperiul otoman... Va adăuga (solul) că acest Mihai se laudă cu niște scrisori precum că și însăși Coroana Poloniei i-ar fi promis-o Împăratul turcesc. Ceea ce ar fi foarte ciudat, dacă așa ar sta lucrurile. Coroana aceasta niciodată nu recunoaște pe nimeni și nici nu vrea să recunoască alt domn decît pe Maiestatea Sa Regele, liber ales, iar acesta nu are deasupra sa decît pe Dumnezeu”. Pentru a răzbuna ocuparea Moldovei regele a poruncit hatmanului să intre cu oaste puternică în Moldova și să-l caute pe Mihai oriunde s-ar duce acesta.

În ceea ce îi privește pe cazaci, între altele, aflăm despre ei următoarele: „... Acum îl înștiințăm sincer pe Împărat că unii dintre ei au trimis la hatmanul nostru, dîndu-i de știre că Mihai le-a trimis daruri, chemîndu-i în slujba sa, dar ei mai curînd se oferă să ne slujească nouă împotriva lui Mihai. Astfel că atunci cînd hatmanul ne-a înștiințat despre aceasta, i-am poruncit ca imediat să-i folosească pentru această necesitate. Căci am socotit că ar fi putut să se ducă la Mihai, sau cînd armata noastră ar fi ieșit din țările Coroanei, ar fi putut face pagube în teritoriile noastre, ale Împăratului turcesc sau ale hanului tătarilor. De aceea am preferat ca ei să se bată cu acest dușman al nostru și al Împăratului turcesc...”¹⁹.

¹⁸ Ibidem, c. 584—585.

¹⁹ Ibidem, c. 579—584.

Microfilmele conținând documente aflate în Arhivele poloneze oglindesc și alte aspecte ale vieții și operei lui Mihai Viteazul. Lucrarea de față și-a propus însă să arate numai unele aspecte ale relațiilor dintre voievodul român și Polonia, relații intense care au avut o mare importanță, influențând opera primului nostru unificator de țară. Mărturie a unei perioade glorioase a patriei

Respondet Michael Wanicoda R. Mitti.
 Michael Valachia Transalpina Wanicoda, Sacra Car. Regia et Alti
 Consilarius per Transylvaniam locum tenens, insubditis in Transylva
 niam et partium ei subiectarum part. Generalis Capitaneus.
 Jarmie Wanicoda my Naia
 omnisq. L. R. o. L. V.
 Przejmami i szczyby nasze oddajemy do rąk L. K. M. Słaga B. K. M.
 P. S. Wanicoda L. L.

noastre, documentele la care m-am referit îmbogățesc cunoștințele noastre despre una din filele cele mai de seamă ale istoriei României.